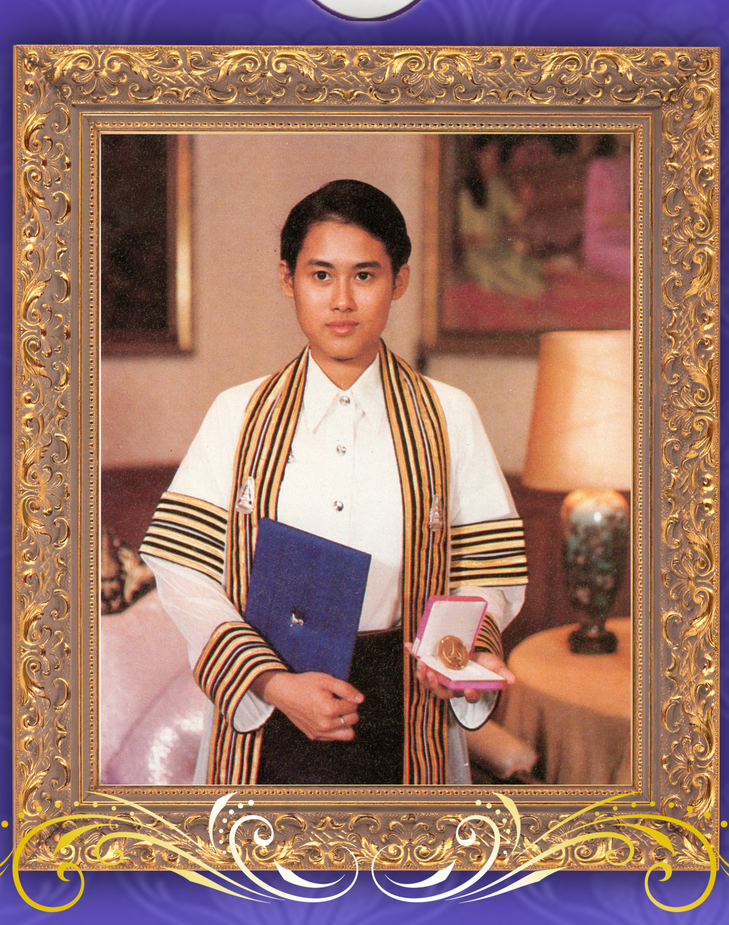
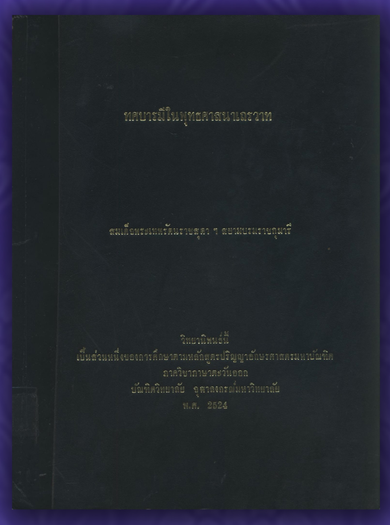

พระราชนิพนธ์
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

แม้ว่าสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี จะทรงมีพระราชกรณียกิจด้านต่างๆ มากมายทั้งที่ทรงได้รับความไว้วางพระราชหฤทัยจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถและในส่วนที่ทรงสนพระทัยและเล็งเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่ออาณาประชาราษฎร์ แต่ก็ทรงมีงานอดิเรกที่ทรงใช้เป็นวิธีการพักผ่อนพระอิริยาบถในยามที่ทรงว่างจากพระราชกรณียกิจ งานอดิเรกที่ทรงโปรดปรานและเป็นที่ประจักษ์แก่พสกนิกร ก็คือ งานพระราชนิพนธ์ ซึ่งมีมากมายหลากหลายประเภทและทรงมาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์

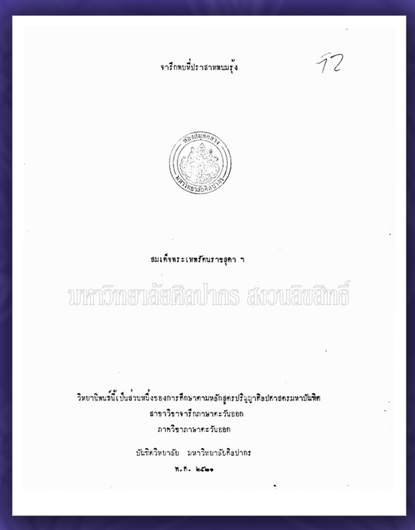
พระราชนิพนธ์ที่เป็นที่รู้จักและพสกนิกรต่างเฝ้าติดตามอ่านกันคือ พระราชนิพนธ์ชุด เสด็จเยือนต่างประเทศซึ่งเปรียบเสมือน "บันทึกการเดินทาง" ที่ให้ทั้งความเพลิดเพลินและความรู้

จัดทำโดย ศูนย์สารนิเทศมนุษยศาสตร์
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทศบารมีในพุทธศาสนาเถรวาท

วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาบาลีและสันสกฤต ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๔ วิทยานิพนธ์นี้ มุ่งศึกษาความเปลี่ยนแปลงทางความหมายของศัพท์ “บารมี” ด้วยวิธีการ ๒ อย่าง คือ การศึกษาวิธีการประกอบคำศัพท์ และศึกษาคำศัพท์ที่อยู่ในคำแวดล้อม (Context) ทีปรากฏในคัมภีร์

จารึกพบที่ปราสาทพนมรุ้ง

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยศิลปากร มุ่งศึกษาจารึกและศิลปะของปราสาท เพื่อจะได้ข้อมูลที่จะช่วยคลี่คลายปัญหาและได้เรื่องราวที่น่าสนใจด้านอื่นๆ เช่น ประวัติ อายุการสร้างปราสาท ศาสาของผู้สร้างศาสนสถาน เรื่องราวของชุมชนที่อยู่บริเวณโดยรอบ ความสัมพันธ์ของชุมชนในอดีตต่อปราสาทและต่อชุมชนในปัจจุบัน ในการวิจัยเจาะลึกเพียงด้านจารึก ส่วนประวัติศาสตร์ศิลปะได้ศึกษาเพียงสังเขป เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจถึงเรื่องราวและมองเห็นความสำคัญของปราสาท

การพัฒนานวัตกรรมเสริมทักษะการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร วิทยานิพนธ์นี้มุ่งเสนอนวัตกรรมเสริมทักษะการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนให้เกิดผลดี ช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดและประสบการณ์ของตนแก่ผู้อื่น และสามารถเข้าใจความรู้สึกและประสบการณ์ของผู้อื่นได้ ซึ่งจะสร้างความต้องการค้นคว้า ความใฝ่รู้อันเป็นประโยชน์ในการสร้างความคิดที่จะใช้พัฒนาชาติบ้านเมืองต่อไปได้

การศึกษาความถูกต้องของแผนที่การใช้ที่ดินจากภาพถ่ายดาวเทียมรายละเอียดสูง

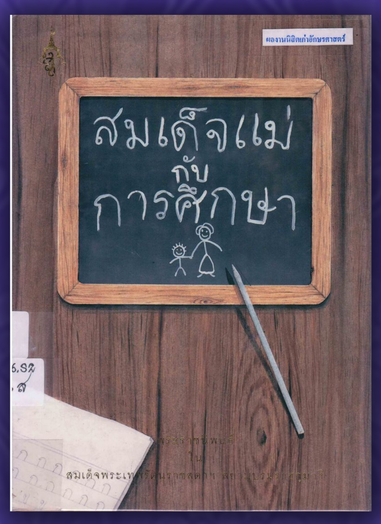
งานวิจัยนี้ เป็นการศึกษาความถูกต้องของแผนที่การใช้ที่ดินจากภาพถ่ายดาวเทียมรายละเอียดสูง (Landsat Thematic Mapper) ซึ่งจำแนกโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ บริเวณจังหวัดนราธิวาส ศึกษาพื้นที่ ๔ บริเวณ คือ บริเวณพรุโต๊ะแดง เกาะสะท้อน พระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์และปริมณฑล และบริเวณระแงะ

จากการศึกษาครั้งนี้ พบอุปสรรคอันเนื่องจากสภาพภูมิอากาศของจังหวัดนราธิวาสมาก ทั้งนี้เพราะมีฝนตกชุก และเมฆมากเกือบตลอดปี ทำให้ไม่สามารถเลือกภาพถ่ายมาใช้ตามวันที่ต้องการได้ พื้นที่ที่ใช้ศึกษามีขนาดใหญ่มาก การปลูกไม้ผลต่างๆ คละเคล้าเป็นแบบหมุนเวียนเพื่อให้มีรายได้ทั้งปี ทำให้ไม่สามารถแยกประเภทของไม้ผลได้ คณะนักวิจัย จึงได้เสนอแนะให้มีการวิเคราะห์ภาพถ่ายด้วยสายตาประกอบการวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์

การใช้ระบบสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการพัฒนาพื้นที่เกษตร

การวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้ระบบสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System, GIS) ซึ่งเป็นการนำข้อมูลหรือสนเทศหลายชนิดที่เกี่ยวกับเนื้อที่ของบริเวณเดียวกันมาซ้อนทับและวิเคราะห์ โดยมีวัตถุประสงค์ คือ รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับการเกษตรในพื้นที่ศึกษา, จัดระบบข้อมูลเพื่อใช้กับเครื่องคอมพิวเตอร์และซอฟต์แวร์, ใช้โปรแกรมตามวิธีการระบบ GIS เพื่อช่วยบ่งชี้ปัญหาเฉพาะแบบหรือผสมหลายแบบ เพื่อเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจในการพัฒนาพื้นที่เกษตรและเสนอแนะระบบการพัฒนาการเกษตรให้เหมาะกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมพื้นที่ศึกษา ครั้งนี้อยู่ในเขตอำเภอพัฒนานิคมและอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

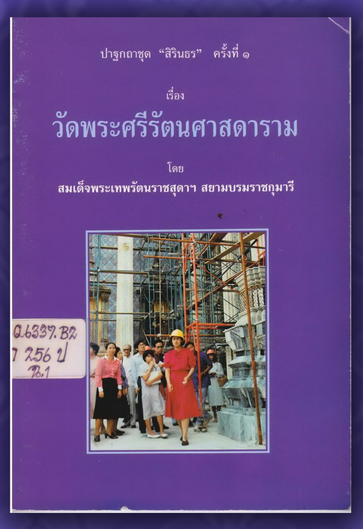
สมเด็จแม่กับการศึกษา

ทรงเล่าถึง สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์กับการศึกษา แม้จะทรงมีพระราชกรณียกิจต่างๆมากมาย แต่ก็ทรงแบ่งเวลาเพื่ออบรมเลี้ยงดูพระโอรสและพระธิดาอยู่เสมอ เช่น ทรงสอนให้รู้จักคุณค่าของสิ่งของ คุณค่าของการทำงาน คุณประโยชน์ของการอ่าน การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ทรงเน้นให้รู้จักอดทนและรับผิดชอบในหน้าที่ ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญ

รัตนพินิจ นิทิศการศึกษา

รวมปาฐกถาด้านการศึกษา ใน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี จำนวน ๔ เรื่อง ที่ทรงบรรยายในหลายโอกาสระหว่างปี พ.ศ ๒๕๓๐ - ๒๕๔๒ ทรงให้ข้อคิดและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดดำเนินงานด้านการศึกษาซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญใน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้า

ปาฐกถาชุด "สิรินธร" ครั้งที่ ๑ เรื่อง วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

เป็นปาฐกถาประเดิม ซึ่งพระราชทานด้วยพระองค์เอง แก่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีหัวข้อที่หลากหลาย และได้ขอพระราชทานพระราชานุญาตอัญเชิญพระนามาภิไธย “สิรินธร” เป็นนามของปาฐกถานุกรมชุดนี้ที่จัดขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติในวงวิชาการและเป็นอนุสรณ์ ในมหามงคลสมัยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม เฉลิมพระอิสริยศักดิ์สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา กิติวัฒนาดุลโสภาคย์ฯ ขึ้นเป็นสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ปาฐกถา เรื่อง “วัดพระศรีรัตนศาสดาราม” ทรงพระราชทานเป็นประเดิม ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ.๒๕๒๕ ที่ทรงเลือกเรื่องนี้มาบรรยายพระราชทานก็เพราะทรงได้รับแต่งตั้งให้เป็นองค์ประธานการซ่อมแซมวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ทรงเล่าประวัติการสร้าง และการซ่อมนับตั้งแต่รัชสมัยรัชกาลที่ ๑ จนถึงรัชกาลปัจจุบัน

เรื่องเบ็ดเตล็ดจากอิเหนาบางตอน

ใน**งามพรรณบุปผาสุมามาลย์**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๒๘.

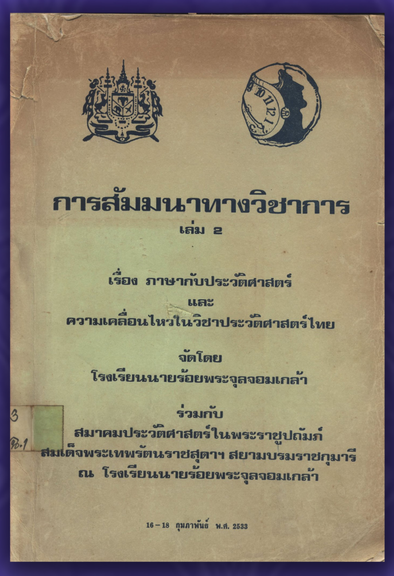
ทรงรวบรวมเรื่องราวต่างๆ เป็นเกร็ดจากการอ่านอิเหนา ในหัวข้อเกี่ยวกับการผูกเรื่อง ธรรมเนียมการใช้สัตว์เป็นเครื่องเชื่อมโยงเรื่องเข้าด้วยกัน เพลงหน้าพาทย์และเพลงที่ใช้เป็นเนื้อร้องของเพลงไทยต่างๆ การแต่งตัว การชมดง บทชมพาหนะ : ช้าง ม้า รถ ธรรมเนียมประเพณีต่างๆ และความเป็นอยู่ในสมัยนั้น รวมทั้งถ้อยคำสำนวน

ข้างเขาดิน

ใน**จิราจันทร์**. พิมพ์เป็นที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ อาจารย์จิรา จงกล พ.ศ.๒๕๓๒

ทรงเล่าเรื่องการเสด็จไปชมพิพิธภัณฑ์ในประเทศญี่ปุ่น รวม ๑๐ แห่ง เช่น พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติฮอกไกโด พิพิธภัณฑ์ระเบิดปรมาณู พิพิธภัณฑ์ที่เมืองนางาซากิ โอซาก้า และเกียวโต รวมทั้งพิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์วิทยา (National Museum of Ethnology) ที่มีขนาดใหญ่มาก เป็นพิพิธภัณฑ์ของรัฐ แต่มีฐานะเหมือนเป็นมหาวิทยาลัย มีศูนย์วิจัย อาจารย์และนักวิจัย อยู่ส่วนต่างๆ ของโลก มีโครงการวิจัยร่วมกับไทย เช่น โครงการใบลานที่ทำร่วมกับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีห้อง Data Processing กำลังทำโครงการ KWIC INDEX คือ ดรรชนีค้นคำในหนังสือกฎหมายตราสามดวงของไทย

นครนายกกับสงครามโลกครั้งที่ ๒

การสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง ภาษากับประวัติศาสตร์ และความเคลื่อนไหวในวิชาประวัติศาสตร์ไทย จัดโดย โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ร่วมกับสมาคมประวัติศาสตร์ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ณ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ๑๖ - ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๓, เล่ม ๒ หน้า ๑ - ๓๒

กล่าวถึงนครนายกในแง่ภูมิรัฐศาสตร์ ประเทศไทยกับการขยายอำนาจของญี่ปุ่น นครนายกภายใต้สถานการณ์ของสงครามโลกครั้งที่ ๒ ท่าทีและทัศนคติของประชาชนต่อกองทหารญี่ปุ่น และนครนายกภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒

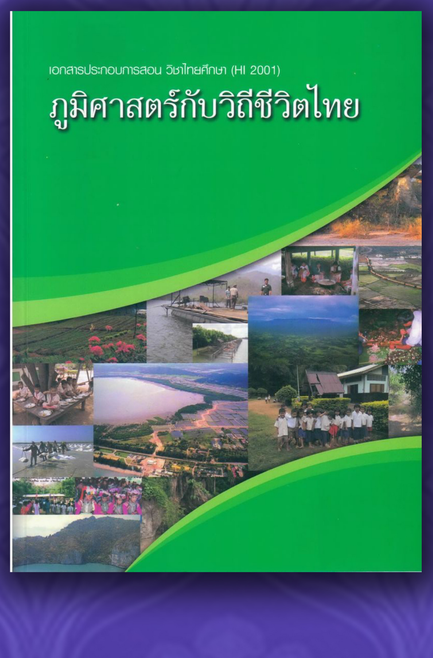
ศิลปะจีน : ปาฐกถา

สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์ ได้ขอพระราชทานพระราชานุญาตจัดพิมพ์ปาฐกถาที่ทรงบรรยาย เรื่อง ศิลปะจีน ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก เนื่องในงานวิชาการ "วันสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี" ครั้งที่ ๑๙ เพื่อให้ผู้ที่มิได้มีโอกาสฟังปาฐกถาในวันนั้นได้มีโอกาสเรียนรู้ และชื่นชมศิลปะจีนที่ทรงคุณค่า เนื้อหาที่ทรงบรรยายครอบคลุมศิลปะจีนทุกแขนง ทั้งด้านทัศนศิลป์ ศิลปะการแสดง และวรรณศิลป์ พร้อมภาพประกอบ

บันทึกเรื่องการปกครองของไทย สมัยอยุธยาและต้นรัตนโกสินทร์

ทรงเรียบเรียงจากคำสอนของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เมื่อ พ.ศ.๒๕๑๖ ดังตอนหนึ่งในพระราชนิพนธ์คำนำว่า "...เมื่อ มีอะไรไม่เข้าใจ เช่น วิชาปรัชญา ก็บ่นไปตามภาษาเด็กว่ายาก สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถจึงมีพระราชเสาวนีย์ให้เชิญศาสตราจารย์ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช มาสอนวันเสาร์ตอนเช้า สอนปรัชญาไปได้ระยะหนึ่งอาจารย์เห็นว่าข้าพเจ้าน่าจะเข้าใจได้แล้ว จึงว่าอยากสอนให้ข้าพเจ้าเข้าใจถึงธรรมเนียมประเพณีในบ้านเมืองตั้งแต่ครั้ง โบราณ ได้แก่ เรื่องการเมือง การปกครอง กฎหมาย เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม... ...เรียนไปได้ประมาณ ๓ เดือน ก็เกิดเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ช่วงนั้นไม่ได้เรียนอะไร เพราะว่าเหตุการณ์ค่อนข้างรุนแรง แต่ก็ใช้เวลาไปในการลอกส่วนที่จดไว้และอ่านหนังสือเพิ่มเติม หลังเหตุการณ์นั้นอาจารย์ปฏิบัติหน้าที่เป็นประธานสภา ไม่มีเวลาที่จะสอน จึงได้เลิกไป..."

ภูมิศาสตร์กับวิถีชีวิตไทย

เอกสารประกอบการสอน วิชาไทยศึกษา (HI ๒๐๐๑) ซึ่งทรงสอนที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ให้ความรู้และข้อคิดที่น่าสนใจเกี่ยวกับสภาพภูมิศาสตร์ของประเทศไทย และวิถีชีวิตที่เกี่ยวเนื่องกับสภาพภูมิศาสตร์นั้นๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรอบรู้เกี่ยวกับความเป็นไทย วิถีชีวิต และวัฒนธรรมไทย ทั้งในด้านความเป็นมา การเปลี่ยนแปลง การปรับตัว และการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

เขมรสามยก

เสด็จฯ เยือนประเทศกัมพูชา รวม ๓ ครั้ง

วันที่ ๒๕ - ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๕

วันที่ ๘ มกราคม ๒๕๓๖

วันที่ ๑๒ - ๑๘ มกราคม ๒๕๓๖

แกะรอยโสม

วันที่ ๑๘ - ๑๙ มีนาคม ๒๕๓๔

เสด็จฯ เยือนสาธารณรัฐเกาหลี ญี่ปุ่น และ

สาธารณรัฐประชาชนจีน

ย่ำแดนมังกร

วันที่ ๑๒ - ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๒๔

เสด็จฯ เยือนประเทศสาธารณรัฐ

มุ่งไกลในรอยทราย

วันที่ ๗ - ๒๑ เมษายน ๒๕๓๓

เสด็จฯ เยือนประเทศสาธารณรัฐ

ประชาชนจีน

ไอรัก คืออะไร

วันที่ ๓ - ๑๒ ตุลาคม ๒๕๓๕

เสด็จฯ เยือนประเทศสาธารณรัฐ

ประชาชนจีน และประเทศมองโกเลีย

ใต้เมฆที่เมฆใต้

วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ - ๖ มีนาคม ๒๕๓๘

เสด็จฯ เยือนประเทศสาธารณรัฐ

ประชาชนจีน

เย็นสบายชายน้ำ

วันที่ ๑๔ สิงหาคม - ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๙

เสด็จฯ เยือนสาธารณรัฐประชาชนจีน

คืนถิ่นจีนใหญ่

วันที่ ๒๕ มิถุนายน - ๔ กรกฎาคม ๒๕๔๐

เสด็จฯ เยือนประเทศสาธารณรัฐ

ประชาชนจีน และฮ่องกง

เจียงหนานแสนงาม

วันที่ ๒ - ๑๔ เมษายน ๒๕๔๒

เสด็จฯ เยือนประเทศสาธารณรัฐ

ประชาชนจีน

จัดทำโดย ศูนย์สารนิเทศมนุษยศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หวงเหออู่อารยธรรม

วันที่ ๗ - ๒๐ มีนาคม ๒๕๔๓

เสด็จฯ เยือนประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

เมื่อข้าพเจ้าเป็นนักเรียนนอก

วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ - ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๔

เสด็จฯ เยือนประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

ต้นน้ำ ภูผา และป่าทราย

วันที่ ๑๓ - ๒๗ สิงหาคม ๒๕๔๔

เสด็จฯ เยือนประเทศสาธารณรัฐ

เยือนถิ่นจีนโพ้นทะเล

วันที่ ๑๔ - ๒๓ ตุลาคม ๒๕๔๕

เสด็จฯ เยือนประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

ชมดอกไม้ไกลบ้าน

วันที่ ๑๙ - ๓๐ มิถุนายน ๒๕๓๓

เสด็จฯ เยือนประเทศญี่ปุ่น

ข้าวไทยไปญี่ปุ่น

วันที่ ๒๓ - ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๗

เสด็จฯ เยือนประเทศญี่ปุ่น

ป่าสูงน้ำใส

วันที่ ๗ - ๑๑ กันยายน ๒๕๓๔

เสด็จฯ เยือนประเทศบรูไน

ไทยเที่ยวพม่า

วันที่ ๒๑ - ๓๑ มีนาคม ๒๕๒๙

เสด็จฯ เยือนประเทศสหภาพพม่า

ดอยตุง เชียงตุง

วันที่ ๑ - ๔ มีนาคม ๒๕๓๗

เสด็จฯ เยือนสาธารณรัฐพม่า

ขอให้เจ้าภาพจงเจริญ

วันที่ ๒๗ - ๓๐ สิงหาคม ๒๕๓๔

เสด็จฯ เยือนประเทศฟิลิปปินส์

ลุยป่าฝ่าฝน

วันที่ ๑ - ๑๕ เมษายน ๒๕๓๗

เสด็จฯ เยือนประเทศมาเลเซีย

เบิ่งบ่ทัน เบิ่งบ่หมด

วันที่ ๑๕ - ๒๒ มีนาคม ๒๕๓๓

เสด็จฯ เยือนประเทศสาธารณรัฐ

ม่วนซื่นเมืองลาว

เสด็จฯ เยือนสาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว รวม ๔ ครั้ง

วันที่ ๑๑ เมษายน ๑๕๓๕

วันที่ ๑๖ - ๑๙ ตุลาคม ๒๕๓๕

วันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๕

วันที่ ๙ - ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๖

เปิดสะพานมิตรภาพไทย-ลาว

วันที่ ๘ - ๙ เมษายน ๒๕๓๗

ตามเสด็จฯ เยือนสาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว

ลาวใกล้บ้าน

วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๓๗ - ๑ พฤศจิกายน ๒๕๓๗

เสด็จฯ เยือนประเทศสาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว

ลาวตอนใต้

วันที่ ๘ - ๑๑ เมษายน ๒๕๓๙

เสด็จฯ เยือนประเทศสาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว

ลาวเหนือเมื่อปลายหนาว

วันที่ ๒๑ - ๒๔ มกราคม ๒๕๔๐

เสด็จฯ เยือนประเทศสาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว

สิงคโปร์สัญจร

วันที่ ๒๓ - ๒๘ มิถุนายน ๒๕๒๘

เสด็จฯ เยือนประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์

จัดทำโดย ศูนย์สารนิเทศมนุษยศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มนต์รักทะเลใต้

วันที่ ๑๕ - ๒๕ เมษายน ๒๕๓๙

เสด็จฯ เยือนสาธารณสิงคโปร์และประเทศในหมู่เกาะแปซิฟิกตอนใต้

ทัศนะจากอินเดีย

วันที่ ๑๐ - ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๐

เสด็จฯ เยือนสาธารณรัฐอินเดีย

มหัศจรรย์ทุกวัน

วันที่ ๑๙ - ๒๕ ธันวาคม ๒๕๓๙

เสด็จฯ เยือนหมู่เกาะอันดามันและนิโคบาร์ สาธารณรัฐอินเดีย

ประพาสราชสถาน

วันที่ ๒ - ๑๒ เมษายน ๒๕๔๔

เสด็จฯ เยือนสาธารณรัฐอินเดีย

บุหงารำไป

หนังสือประกอบนิทรรศการเรื่อง ศิลปะอินโดนีเซีย

วันที่ ๑ เมษายน - ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๒๘

เสด็จฯ เยือนประเทศอินโดนีเซีย

ชมช่อมาลตี

วันที่ ๒ - ๑๖ ตุลาคม ๒๕๒๗

เสด็จฯ เยือนสาธารณรัฐอินโดนีเซีย

คืนฟ้าใส

วันที่ ๑๗ - ๒๖ มิถุนายน ๒๕๓๒

เสด็จฯ เยือนประเทศนอร์เวย์

แอนตาร์กติกา : หนาวหน้าร้อน

วันที่ ๑๗ - ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๖

เสด็จฯ เยือนประเทศนิวซีแลนด์

ปริศนาดวงดาว

วันที่ ๑๐ - ๒๖ มกราคม ๒๕๓๒

เสด็จฯ เยือนประเทศฝรั่งเศส เนเธอร์แลนด์ และเบลเยี่ยม

ทวิภาคสัญจร

วันที่ ๑๖ - ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๓๕ เสด็จฯ เยือนประเทศฝรั่งเศส และประเทศสเปน

สวนสมุทร

วันที่ ๒๘ มิถุนายน - ๔ กรกฎาคม ๒๕๓๘ เสด็จฯ เยือนประเทศฝรั่งเศส

เบอร์ลินสิ้นกำแพง

วันที่ ๒๑ - ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๓๘ เสด็จฯ เยือนประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ครั้งที่ ๒ (ครั้งแรก ๒๕๒๕)

ประพาสภาษา

วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ - ๒๐ มีนาคม ๒๕๔๕ เสด็จฯ เยือนประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน

ยามลมหนาว เล่ม ๑

๑๓ - ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๙ เสด็จฯ เยือนประเทศโปแลนด์

ยามลมหนาว เล่ม ๒

๑๗ - ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๙ เสด็จฯ เยือน สาธารณรัฐเช็ก ประเทศอิตาลี สาธารณรัฐสโลวัก และ ประเทศฝรั่งเศส

รอยยิ้มหมีขาว

วันที่ ๑๓ - ๒๔ มีนาคม ๒๕๓๖ เสด็จพระราชดำเนินเยือนรัสเซีย

แดร๊กคูล่าผู้น่ารัก

วันที่ ๑๓ มีนาคม - ๒๕ มีนาคม ๑๕๓๗ เสด็จฯ เยือนกลุ่มประเทศในทวีปยุโรป คือ โรมาเนีย ฮังการี ออสเตรีย เบลเยียม และ สวิตเซอร์แลนด์

ลัดฟ้าล่าวิชาหาอาจารย์

วันที่ ๘ - ๓๐ มกราคม ๒๕๓๔ เสด็จฯ เยือนประเทศอังกฤษ

ประพาสอุทยาน

วันที่ ๔ - ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๓๖

เสด็จฯ เยือนประเทศอังกฤษ สก็อตแลนด์ และสวิตเซอร์แลนด์

ข้ามฝั่งแห่งฝัน

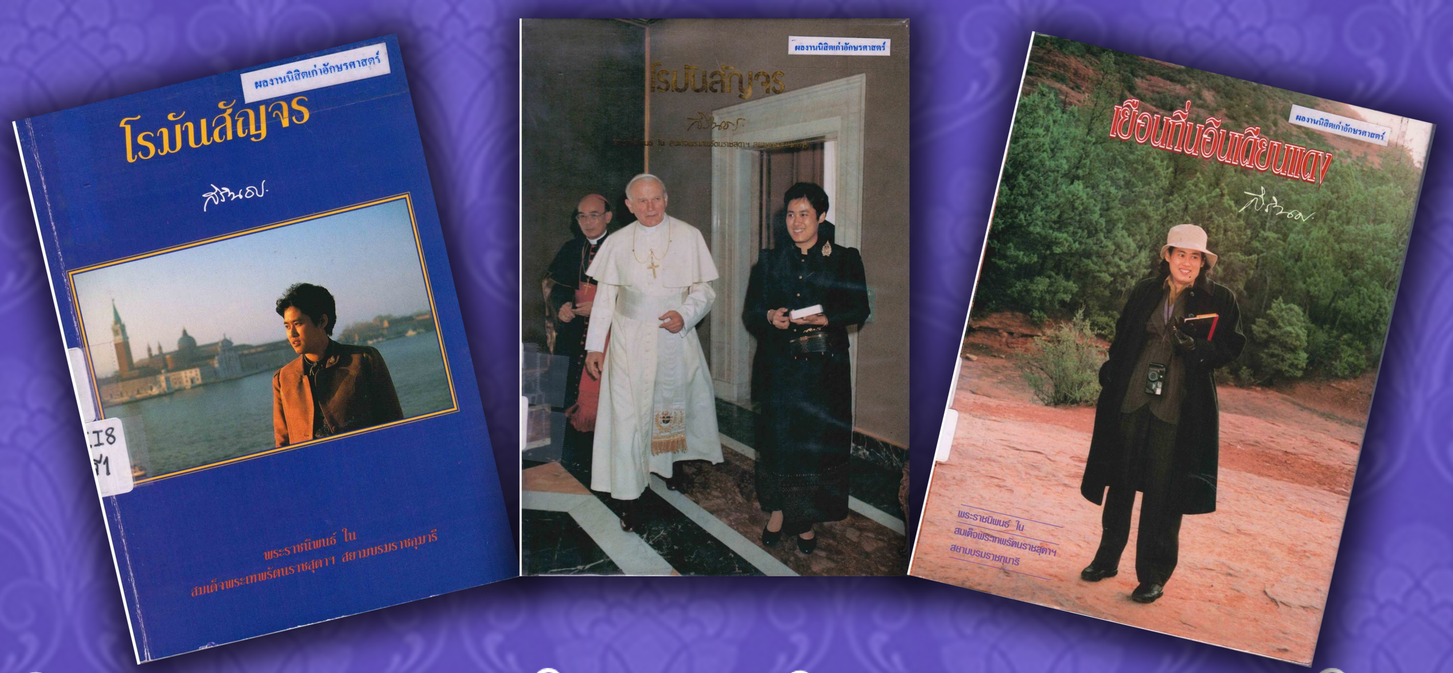
วันที่ ๔ - ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๓๘

เสด็จฯ เยือนประเทศอังกฤษ

ทัวร์น้องโจ้

วันที่ ๑๗ - ๒๙ ตุลาคม ๒๕๒๗

เสด็จฯ เยือนประเทศออสเตรเลีย

โรมันสัญจร

วันที่ ๒ - ๑๖ เมษายน ๒๕๓๑

เสด็จฯ เยือนประเทศอิตาลี

โรมันสัญจร

วันที่ ๒ - ๑๖ เมษายน ๒๕๓๑

เสด็จฯ เยือนประเทศอิตาลี

เยือนถิ่นอินเดียนแดง

วันที่ ๖ - ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๓๕

เสด็จฯ เยือนประเทศสหรัฐอเมริกา

เล่าเรื่องเมืองฝรั่ง

วันที่ ๑๐ - ๒๑ เมษายน ๒๕๒๐ เสด็จฯ เยือนประเทศอิสราเอล กรุงเยรูซาเล็ม และเมืองเบียร์ชีบ้า

วันที่ ๒๘ เมษายน - ๑ พฤษภาคม ๒๕๒๓ เสด็จฯ เยือนประเทศเนเธอร์แลนด์ เมืองอัมสเตอร์ดัม

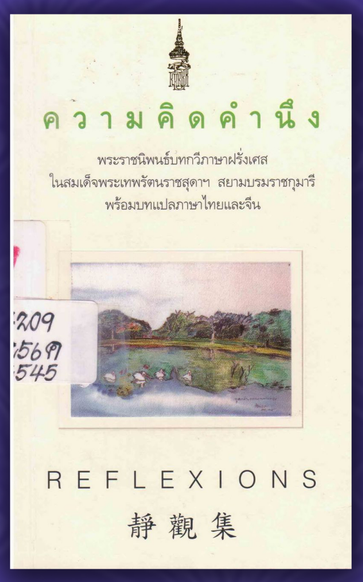
วันที่ ๑๙ พฤษภาคม - 2 มิถุนายน ๒๕๒๓ เสด็จฯ เยือนประเทศฝรั่งเศส

วันที่ ๓ - ๔ มิถุนายน ๒๕๒๓ เสด็จฯ เยือนประเทศเบลเยี่ยม

วันที่ ๕ - ๗ มิถุนายน ๒๕๒๓ เสด็จฯ เยือนประเทศสวิตเซอร์แลนด์

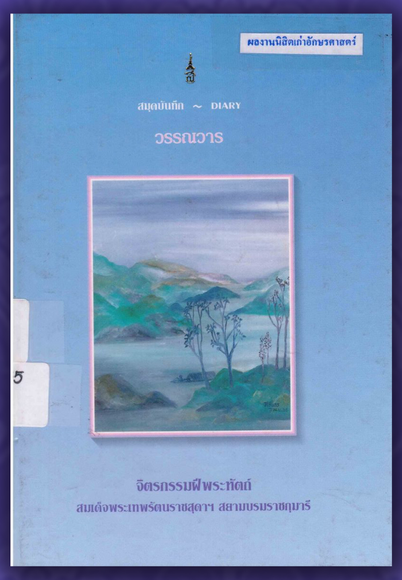
วันที่ ๘ - ๑๗ มิถุนายน ๒๕๒๓ เสด็จฯ เยือนประเทศอังกฤษ

จัดทำโดย ศูนย์สารนิเทศมนุษยศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความคิดคำนึง

รวมบทพระราชนิพนธ์ระหว่าง พ.ศ.๒๕๑๔ - ๒๕๑๙ ขณะทรงศึกษาวิชาฝรั่งเศส ณ โรงเรียนจิตรลดา และคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เกี่ยวกับธรรมชาติ สัตว์ พืช ดอกไม้ แมงมุม ดิน รุ่งอรุณ ฯลฯ เป็นบทร้อยกรองภาษาฝรั่งเศสซึ่งทรงประพันธ์เป็นภาษาไทย เทียบเคียงตามฉันทลักษณ์ผรั่งเศส จรัสศรี วัชราภัย ถอดความเป็นภาษาอังกฤษ ทิพสุดา สุนทรเวช ถอดความเป็นภาษาเยรมัน มีคำแปล เป็นภาษาจีน

วรรณวาร

เป็นสมุดบันทึกประจำวัน รวบรวมภาพจิตรกรรมฝีพระหัตถ์ ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี บางภาพจะมีบทกลอนแสดงอารมณ์ ความนึกคิดตามบรรยากาศในภาพนั้น ส่วนใหญ่เป็นภาพธรรมชาติ ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในสถานที่ที่เสด็จฯ เยี่ยม ดังบทพระราชนิพนธ์ที่ด้านหลังหน้าปกใน ว่า

“ภาพชีวิตหลากหลาย สะท้อนความรู้สึกนึกคิด
วันเวลาล่วงเลยไป ภาพเหล่านี้กลายเป็นอดีต
ที่จะส่งผล คือนำความปราถนาดีไปมอบ
ให้ใครๆ ในปีใหม่”

สิรินธร

กาลเวลาที่ผ่านเลย

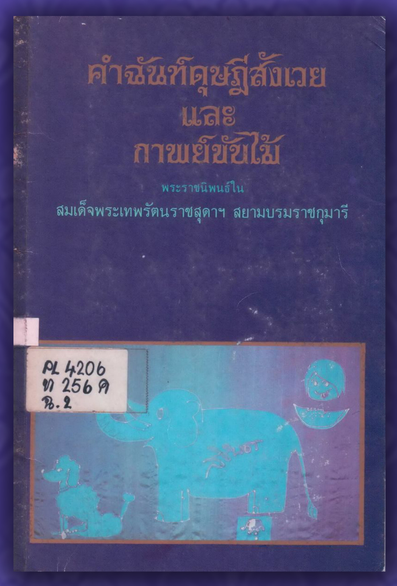
พระราชนิพนธ์ร้อยกรองและเพลงพระราชนิพนธ์ ๖๐ บท จัดแบ่งเป็น ๖ กลุ่ม คือ บทร้อยกรองที่มีแก่นเรื่องหลากหลาย ๒๐ บท, บทร้อยกรองอวยพรวันวิสาขบูชา ๘ บท, บทร้อยกรองอวยพรวันปีใหม่ ๓ บท, บทร้อยกรองเพลงไทยต่างๆ ๙ เพลง, บทร้อยกรองที่ได้แนวคิดจากเพลงอังกฤษ และฝรั่งเศส ๔ บท และบทร้อยกรองภาษาฝรั่งเศส ๑๖ บท สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงแปลเป็นภาษาไทย ๑๐ บท

พุทธศาสนสุภาษิต คำโคลง

รวมบทพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทางด้านร้อยกรอง เป็นคำโคลงเกี่ยวกับพุทธศาสนสุภาษิต

ประชุมบทสักวาเล่นถวายในรัชกาลที่ ๕ และสักวากลอนสด พระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทางด้านร้อยกรอง ประเภทสักวากลอนสด ซึ่งรวบรวม 5 คราว มาพิมพ์ไว้ด้วยกัน คือ สักวากลอนสดเรื่องสังข์ทอง ตอนเลือกคู่ เรื่องพระอภัยมณี ตอนต่อจากผีเสื้อสมุทรลักพาพระอภัยมณี เรื่องสังข์ทอง ตอนหาปลา และเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนพลายงามอาสา

คำฉันท์ดุษฎีสังเวย และกาพย์ขับไม้

พระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี มีอยู่ ๒ ฉบับ

ฉบับแรกทรงพระราชนิพนธ์เพื่อใช้อ่านและขับกล่อมในพระราชพิธีรับสมโภชและขึ้นระวาง "พระศรีนรารัฐราชกิริณีฯ"

ฉบับที่ ๒ ใช้อ่านและขับกล่อมในพระราชพิธีสมโภชและขึ้นระวางช้าง ๓ เชือก คือ "พระเศวตภาสุรคเชนทร์ฯ" "พระเทพวัชรกิริณีฯ" และ "พระบรมนขทัศฯ"

คำฉันท์ดุษฎีสังเวย และกาพย์ขับไม้กล่อมพระศรีนารัฐราชกิริณี

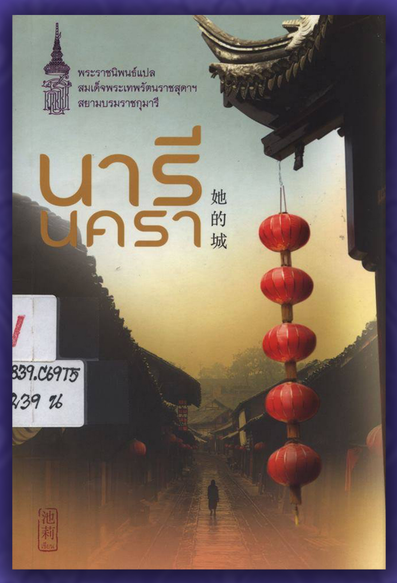
ทรงพระนิพนธ์ในพระราชพิธีรับสมโภชและขึ้นระวางช้างสำคัญเป็นช้างต้นคู่พระบารมี คำฉันท์ดุษฎีสังเวย ประกอบด้วยกาพย์ฉบัง๑๖ วสันตดิลกฉันท์๑๔ และอินทรวิเชียรฉันท์๑๑ พระครูพราหมณ์เป็นผู้อ่าน ส่วนกาพย์ขับไม้ ศิลปินกรมศิลปากรขับกล่อมในงานพระราชพิธีที่จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๒๐ เป็นบทพระนิพนธ์ที่แสดงถึงพระปรีชาในด้านกวีนิพนธ์อีกแบบหนึ่ง

เมฆเหินน้ำไหล

เป็นวรรณกรรมจีนร่วมสมัยที่สะท้อนภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมจีนปัจจุบัน เป็นผลสืบเนื่องจากการพัฒนาประเทศให้เป็นสังคมนิยมที่ทันสมัย ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นทำให้ชาวจีนมีความขัดแย้งกันในด้านทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม และจริยธรรม ความขัดแย้งดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวของชาวจีนรุ่นเก่าให้เข้ากับกระแสความเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีทั้งผู้ที่ปรับตัวได้และผู้ที่ล้มเหลว จุดเน้นของเรื่องอยู่ที่ “สังคมปัญญาชน” วรรณกรรมเรื่องนี้จะสะท้อนภาพสังคมปัญญาชนจีนปัจจุบัน แต่สาระที่สื่อก็มีความเป็นสากลที่อาจเป็นตัวแทนของหลายสังคมได้

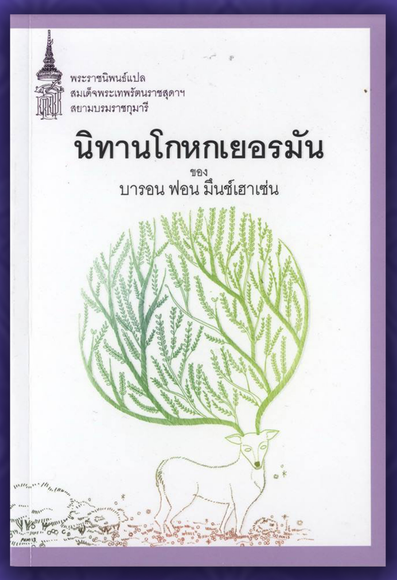
เมฆเหินน้ำไหล ช่วยแสดงให้เห็นสัจธรรมของชีวิตว่า ความเปลี่ยนแปลงเป็นธรรมดาของชีวิต เหมือนเมฆที่ลอยเหินและน้ำที่ไหลริน ไม่มีสิ่งใดสามารถบังคับควบคุมได้

นารีนครา

นารีนครา: ใจหญิงแท้จริงแกร่งดังเหล็กกล้า

ทรงแปลนวนิยายสะท้อนสังคมสมัยใหม่ของนักเขียนหญิงฉือลี่ ผู้มีชื่อเสียงในการสร้างวรรณกรรมร่วมสมัยของจีนหลายเรื่อง สะท้อนชีวิตและวัฒนธรรมในยุคใหม่ ขณะเดียวกันก็แสดงความงดงามของ “ความเป็นหญิง” ซึ่งมิได้หมายถึงรูปลักษณ์ภายนอกอันชวนให้หลงใหล หากแต่อยู่ในพลังและบทบาทหน้าที่ที่ยิ่งใหญ่ของความเป็นแม่ ความเป็นภรรยา และที่สำคัญที่สุดคือความเป็นเพื่อน ฉากสำคัญ คือ นครอู่ฮั่นซึ่งเป็นนครที่มีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอันยาวนาน การบรรยายฉากอย่างละเอียดให้เห็นชีวิต ความงาม และความยิ่งใหญ่ไร้ขีดจำกัดของนครอู่ฮั่นนี้ จึงเป็นฉากที่เพิ่มความหมายลึกซึ้งให้กับชื่อเรื่อง “นารีนครา”

นิทานโกหกเยอรมัน

ทรงแปล นิทานโกหกเยอรมัน ของบารอน ฟอน มึนช์เฮาเซ่น ซึ่งเป็นเรื่องเล่าพื้นบ้านประเภทตลกของเยอรมันซึ่งเป็นที่รู้จักแพร่หลายในสังคมตะวันตกมาตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ จนถึงปัจจุบัน นิทานโกหกที่มึนช์เฮาเซ่น เล่าให้มิตรสหายฟังในยามค่ำคืน ขณะดื่มไวน์ด้วยกันอย่างสนุกสนานเมื่อ ๒๕๐ ปี ก่อนนี้ ได้มีการรวบรวมพิมพ์เป็นหนังสือหลายภาษา ช่วยทำให้เรื่องราวแพร่หลาย มีผู้นิยมอ่านมากจนกลายเป็นรูปแบบของนิทานโกหกในวรรณคดีพื้นบ้านไปในที่สุด

ผีเสื้อ

ทรงแปลเรื่องสั้นที่บันทึกความเปลี่ยนแปลงของสังคมจีนในช่วงการปฏิวัติวัฒนธรรม ค.ศ.๑๙๖๖ - ๑๙๖๙ แสดงให้เห็นผลกระทบทางการเมืองต่อชีวิตมนุษย์ในสังคม สะท้อนให้เห็นปัญหาพื้นฐานของมนุษย์และผสมผสานอุดมคติกับความเป็นจริงในชีวิต ผู้เขียนพยายามแสดงให้เห็นว่า สังคมและมนุษย์มีความสลับซับซ้อน การปฏิวัติสังคมและการสร้างสรรค์สิ่งดีงามเพื่อส่วนรวม จึงมิใช่จะสำเร็จได้เพียงเพราะมีความปรารถนา อุดมคติหรือทฤษฎีทางการเมือง หากต้องใช้ปัญญาพินิจตนเอง พิจารณาสังคมอย่างละเอียดจึงจะสามารถแก้ไขปัญหา และสร้างสรรค์ประโยชน์อันแท้จริงได้สำเร็จ

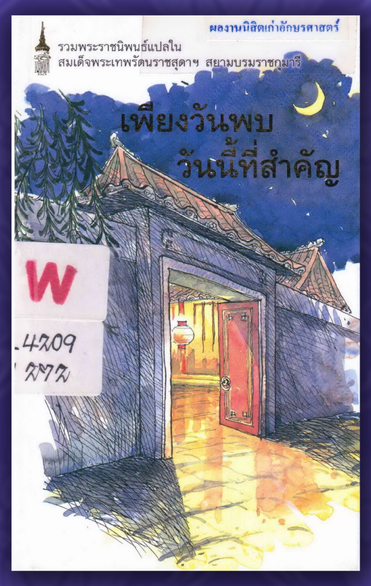
หยกใสร่ายคำ

เป็นพระราชนิพนธ์แปลบทกวีจีน โดยได้คัดเลือกบทพระราชนิพนธ์แปลจำนวน ๓๔ บท ที่เห็นว่าเป็นพื้นฐานสำคัญของความรู้เกี่ยวกับบทกวีจีนโบราณมาพิมพ์เผยแพร่ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้นักศึกษาวิชาวรรณคดีจีนได้ใช้เป็นหนังสือประกอบการศึกษา และมีโอกาสได้ชื่นชมพระบารมีอีกด้วย

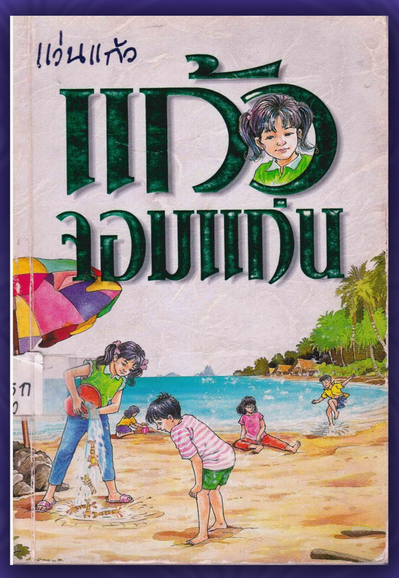
ความฝัน

ความฝันเป็นพระราชนิพนธ์แปลจากบทละครวิทยุของ กุนเทอร์ ไอช์ นักเขียนชาวเยอรมัน ซึ่งรวบรวมเรื่องความฝันไว้ ๕ เรื่อง แต่ละเรื่องจบในตัว แสดงให้เห็นถึงสภาพสังคมสมัยใหม่ ซึ่งแม้จะดูสมบูรณ์พูนสุขแต่ก็มีปัญหาความขัดแย้งและภัยต่าง ๆ แฝงอยู่ นำเสนอผ่านภาพบุคคลในชีวิตประจำวันท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่คาดการณ์ไม่ได้

เพียงวันพบวันนี้ที่สำคัญ

รวมพระราชนิพนธ์แปลจำนวน ๓ เรื่อง คือบทละครเรื่อง ปลวก ของ กุนเธอร์ ไอช์ ความเรียงเรื่อง แสงโคมของไอ้ร์เค่อ ของ ปาจิน และเรื่องสั้นขนาดยาวเรื่องสาวน้อยเสี่ยวหยูของ เหยียนเกอหลิง

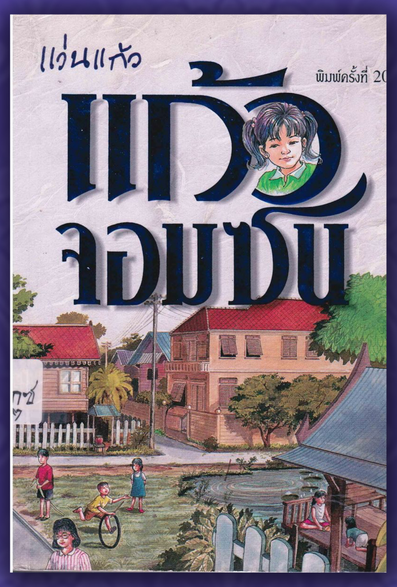

แก้วจอมแก่น

กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์, ๒๕๔๐.

ทรงใช้พระนามแฝง 'แว่นแก้ว' ทรงเล่าว่า “เรื่องแก้วจอมแก่น” เขียนตอนเรียนปริญญาโทที่จุฬาฯ กำลังทำวิทยานิพนธ์ พอเบื่อๆ ก็เขียนสักเรื่องแก้ฟุ้งซ่าน เป็นคนฟุ้งซ่านชอบคิดโน่นคิดนี่ ก็เลย...เออ...แทนที่จะคิดเฉยๆ เขียนเป็นเรื่องดีกว่าจะได้ทำอะไรที่สร้างสรรค์และก็ได้หัวเราะ” - ปกหลัง

“มีเด็กและผู้ใหญ่อ่านกันมากพอสมควร มีผู้เขียนจดหมายมาติชมด้วย... บริษัทกันตนาวีดีโอนำไปทำเป็นละครโทรทัศน์ แต่เนื่องจากเรื่องของ แก้วจอมแก่น ตอนนั้นมีอยู่ไม่กี่ตอนไม่พอกับการทำบทโทรทัศน์ ข้าพเจ้าจึงแต่งเพิ่มเติมอีก และได้รวมเล่มเป็นหนังสือให้ชื่อว่า “แก้วจอมซน...” - พระราชนิพนธ์คำนำ

แก้วจอมซน

กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์, ๒๕๔๗.

เป็นวรรณกรรมเยาวชนที่ได้พระราชนิพนธ์เป็นภาคต่อจากแก้วจอมแก่น ได้รับการยกย่องและเผยแพร่อย่างกว้างขวางมาร่วมสองทศวรรษ อรรถรสของเรื่องราวอยู่ที่ความสนุกสนานและแฝงไปด้วยสาระครบถ้วน หากแต่ว่าคราวนี้แก้วโตขึ้น เรื่องราวเกร็ดความรู้และข้อคิดต่างๆ ก็เริ่มโตขึ้นด้วย

ที่ปรึกษาฝ่ายวัฒนธรรมของสถานทูตจีนในไทยแปลเรื่อง แก้วจอมแก่น และ แก้วจอมซน เป็นภาษาจีน และพิมพ์เผยแพร่ในสาธารณรัฐประชาชนจีน ขณะที่แปลทรงช่วยอธิบายรายละเอียดที่ผู้แปลยังไม่เข้าใจ เช่น มะม่วงชนิดต่างๆ อาหารไทย แม่นาคพระโขนง การละเล่นของเด็กไทย ทั้งทรงสอนให้เล่นด้วยทั้งท่านที่ปรึกษาฯ และเจ้าหน้าที่สถานทูต

ขบวนการนกกางเขน

กรุงเทพฯ : วิคตอรี่ เพาเวอร์ พอยท์, ๒๕๒๙.

กล่าวถึงการผจญภัยเล็กๆ ของเด็กๆ ที่ชวนตื่นเต้น สนุกสนาน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงแปลมาจากหนังสืออ่านนอกเวลาภาษาฝรั่งเศสเรื่อง Rossignols en cage ด้วยความรู้สึกประทับใจในความผูกพัน ความรักระหว่างเพื่อน และมิตรภาพอันเปรียบเสมือนประสบการณ์ร่วมที่ไม่ว่าเด็กคนใด ชาติใด ก็ล้วนปรารถนาจะได้รับรสแห่งการผจญภัยเช่นนี้สักครั้ง

รวมพระราชนิพนธ์ (พ.ศ.๒๕๑๐ - ๒๕๒๐)

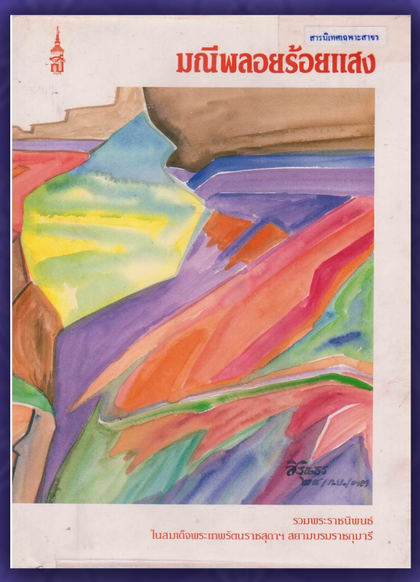
ธนาคารกรุงเทพ จำกัด จัดพิมพ์เนื่องในวโรกาสวันพระราชสมภพ ๒ เมษายน ๒๕๒๑ รวมบทพระราชนิพนธ์ทั้งร้อยแก้ว ร้อยกรองภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ บทพระราชนิพนธ์ทางวิชาการและบทเพลงพระราชนิพนธ์ ที่ได้ทรงนิพนธ์ไว้ตั้งแต่ทรงพระเยาว์ รวมทั้งพระบรมฉายาลักษณ์และภาพถ่ายเอกสารต่างๆ อันเนื่องด้วยพระราชพิธีสถาปนาพระราชอิสริยยศและพระราชอิสริยศักดิ์ บทพระราชนิพนธ์ ได้แก่ ว่าด้วยสำเภาในการเทศน์มหาชาติ พุทธศาสนสุภาษิตคำโคลง ฉันชอบอ่านหนังสือ Le temps qui passe ห้องสมุดในทัศนะของข้าพเจ้า เป็นต้น

มณีพลอยร้อยแสง

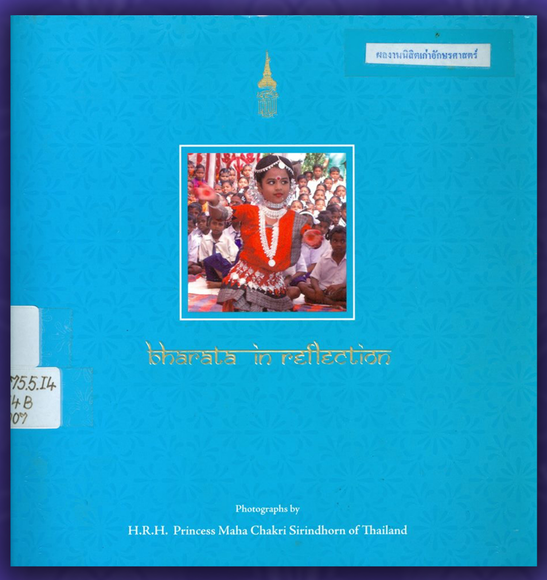
อักษรศาสตรบัณฑิต รุ่น ๔๑ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดพิมพ์ทูลเกล้าฯ ถวายเป็น 'ของขวัญ' ในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๓ รอบ พ.ศ.๒๕๓๓ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชานุญาตให้จัดพิมพ์พระราชนิพนธ์ ทรงพระวิริยะอุตสาหะค้นหารวบรวมจัดทำต้นฉบับทรงเล่าเกร็ดประวัติอันเนื่องด้วยพระราชนิพนธ์เหล่านั้น และทรงสนพระราชหฤทัยไต่ถามแนะนำเกี่ยวแก่การจัดพิมพ์โดยตลอด

“ความเป็นนักปราชญ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีนั้น ปรากฏชัดในศาสตร์และศิลป์ทั้งหลายในพระราชนิพนธ์รูปแบบต่าง ๆ ทั้งร้อยแก้ว ร้อยกรอง เช่น ปาฐกถา บทความวิชาการ บทวิทยุ สารคดี บทร้องเพลงไทย กวีนิพนธ์ขนาดสั้น หรือคำฉันท์ดุษฎีสังเวยต่าง ๆ” - คณะผู้จัดทำ

ภาพถ่ายฝีพระหัตถ์ Bharata in reflection

ในโอกาสครบรอบ ๖๐ ปี ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทย - อินเดีย ในปี พ.ศ.๒๕๕๐ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงนิวเดลลี สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองมุมไบ เมืองกัลกัตตา และเมืองเจนไน ได้ร่วมกันจัดงานแสดงนิทรรศการภาพถ่ายในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งทรงใช้ภาพเหล่านี้ประกอบการศึกษาเรื่องอินเดีย และกราบบังคมทูลเชิญเสด็จพระราชดำเนินทรงดนตรีไทยร่วมกับคณะศิลปินกรมศิลปากร ที่ประเทศอินเดีย

ชีวิตที่หมุนไปไม่หยุดยั้ง (Always roaming with a hungry heart)

รวมภาพถ่ายฝีพระหัตถ์จากงานแสดงนิทรรศการภาพถ่ายในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี จัดโดย กรุงเทพมหานคร สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย และสมาคมภาพถ่ายแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ “การแสดงภาพถ่ายชุดนี้แปลกกว่าครั้งก่อนคือไม่แยกประเทศ เป็นภาพที่ถ่ายที่โน่นที่นี่ตามชอบใจตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๔๗ - ๒๕๕๑ วิธีการถ่ายก็เป็นแบบเดิม คือเป็นภาพที่ถ่ายโดยปัจจุบันทันด่วน ไม่มีการตั้งรอ ยิ่งภาพคนยิ่งไม่กล้าไปจ้องถ่าย เพราะรู้สึกว่าเสียมารยาท ครั้นจะไปขอร้องหรือจ้างคนให้แสดงท่า ก็เกรงว่าจะดูไม่เป็นธรรมชาติ ส่วนใหญ่เวลาถ่ายภาพจะไม่ทราบเสียด้วยซ้ำว่าชีวิตนี้จะไปเจออะไร และจะเป็นภาพที่ผ่านไปอย่างรวดเร็วถ่ายไม่ค่อยทัน บางภาพถ่ายมาแล้วกว่าจะพิมพ์และแสดงนิทรรศการก็จำไม่ได้แล้วว่าเป็นภาพอะไร ต้องเดาเอา อย่างไรก็ตามถือว่าภาพทั้งหมดนี้เป็นส่วนหนึ่งของ “รส” ชีวิตที่หมุนไปไม่หยุดยั้ง ชื่อนิทรรศการได้รับแรงบันดาลใจจากบทกวีเรื่อง “Ulysses” ของ Lord Alfred Tennyson หลายตอน” - พระราชนิพนธ์คำนำ

ปุษปสระปทุม : สมุดบันทึกภาพถ่ายฝีพระหัตถ์

"...ตรงระเบียงพระตำหนักใหญ่ เป็นที่สมเด็จพระพันวัสสาฯ พระราชทานน้ำพระมหาสังข์ราชาภิเษกสมรส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ พระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ถือว่าเป็นสถานที่ประวัติศาสตร์ ต่อมาสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีเสด็จมาประทับที่พระตำหนักใหญ่จนที่สุดแห่งพระชนม์ชีพ หลังจากนั้นไม่มีใครมาพักอาศัยอยู่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ข้าพเจ้ามาอยู่ที่นี่ก็ด้วยมีพระราชประสงค์จะให้ข้าพเจ้ามาช่วยดูแลและทำพิพิธภัณฑ์ที่ตำหนักใหญ่ แสดงพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระพันวัสสาฯ เพราะเป็นเรื่องที่คนไม่ค่อยทราบกัน..."

ทรงเล่าถึงสัตว์ต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในวัง ตลอดเล่มเป็นสมุดบันทึกสลับภาพถ่ายฝีพระหัตถ์ดอกบัวหลากหลายพันธุ์ที่ปลูกไว้ภายในวังพร้อมข้อมูลทางวิชาการของบัวแต่ละพันธุ์ เช่น ชื่อทางวิทยาศาสตร์ ชื่อไทย ชื่อสามัญ ถิ่นกำเนิด ประวัติ ลักษณะพันธุ์

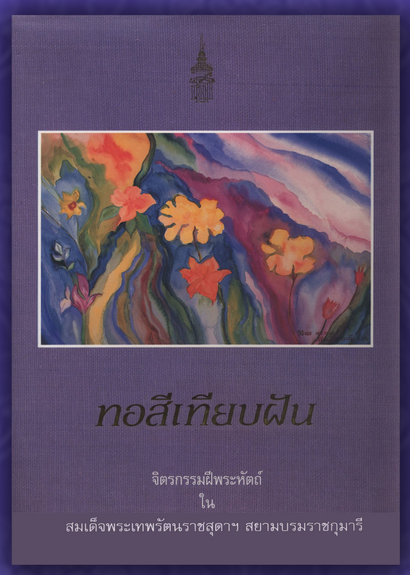
ครัวสระปทุม

เป็นสมุดบันทึกประจำวัน ประกอบภาพการทำอาหารและตำราอาหารภาษาอังกฤษและภาษาไทย ตำรับสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เช่น Boston Baked Beans ขนมปังหน้าผักโขม กุ้งบ่อมรกต(กุ้งเผาสาหร่าย) พายฟักทอง ขนมรวงผึ้ง ไก่นาบกระทะ เป็นต้น

ไทยทำ ไทยกิน กับข้าวฝรั่ง

ทรงทำกับข้าวฝรั่ง ตามตำราอาหารที่สตรีชาวฝรั่งเศสจดถวาย เมื่อครั้งเสด็จฯ เมืองตูร์ ประเทศฝรั่งเศส และประทับที่บ้านสุภาพสตรีชาวฝรั่งเศส ชื่อ มาดามนิโคล เดอมองเต็กซ์ อายุ ๖๐ ปีเศษ ซึ่งเป็นผู้ทำอาหารฝรั่งเศสถวายทุกมื้อ จึงทรงถามวิธีทำและถ่ายรูปอาหารไว้ทุกจาน "...นิโคลยังใจดีเขียนตำราอาหารเหล่านี้ใส่สมุดกลับมาลองทำ ข้าพเจ้ายังทำไม่ครบทุกอย่าง (ถ้าจะให้ครบคงอีกนาน)... ข้าพเจ้าคิดว่าตนเองทำกับข้าวฝรั่งเศสได้อร่อย คนอื่นๆ ที่มาชิมก็ชมกันทั่วหน้าจึงขอเผยแพร่ให้ทุกท่านที่ชอบอาหารพวกนี้ทดลองทำรับประทานเอง มีอยู่ตำราเดียวคือ ยำเกสรชมพู่ที่เป็นอาหารไทยขนานแท้ ขอนำมาใส่ไว้ด้วย ถือว่าเป็นการแสดง "ฝรั่งไทยสามัคคี" ก็แล้วกัน"

ทอสีเทียบฝัน : จิตรกรรมฝีพระหัตถ์

โรงเรียนจิตรลดาและอักษรศาสตรบัณฑิต รุ่นที่ ๔๑ ได้ขอพระราชทานพระราชานุญาตจัดพิมพ์ขึ้นเนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุ ๔๐ พรรษา พ.ศ.๒๕๓๘ รวบรวมภาพฝีพระหัตถ์ที่ทรงวาดระหว่าง พ.ศ.๒๕๒๕ - ๒๕๓๘ รวม ๑๐๑ ภาพ ทั้งภาพสีน้ำ สีน้ำมัน สีเทียน สีดินสอ โปสเตอร์ และหมึกจีน ส่วนใหญ่เป็นภาพทิวทัศน์ธรรมชาติทรงวาดจากจินตนาการบ้าง จากแบบของจริง หรือภาพถ่ายบ้าง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานสัมภาษณ์และทรงค้นคว้า ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติภาพฝีพระหัตถ์จากบันทึกส่วนพระองค์ และเอกสารอื่นๆ ด้วย

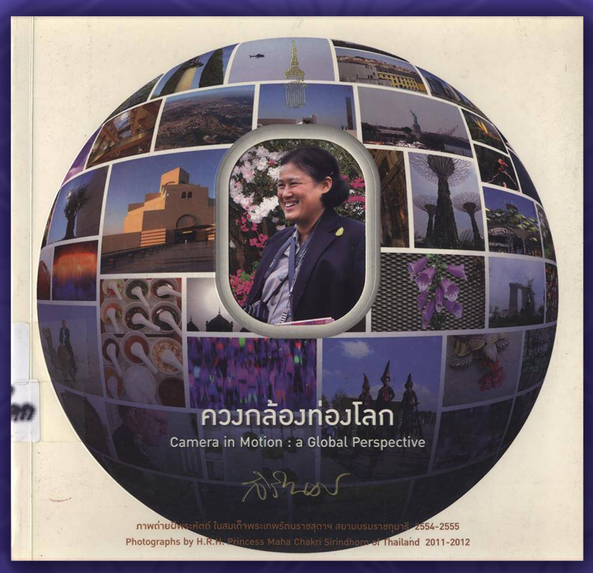

จงจรเที่ยว....

สมุดบันทึกภาพถ่ายฝีพระหัตถ์ ๑๒ ประเทศ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี" ประจำปี ๒๕๕๔ ที่งดงามด้วยภาพถ่ายฝีพระหัตถ์จากการเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศต่างๆ และบทพระราชนิพนธ์ที่ทรงเล่าเหตุการณ์ ความรู้สึก ตลอดจนความทรงจำที่มากด้วยสาระ และแฝงพระอารมณ์ขันชวนติดตามตลอดเล่ม

"จงจรเที่ยว" มาจากบทร้อยกรองวรรคหนึ่งในหนังสือนิทานเวตาล พระนิพนธ์ของพระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ (น.ม.ส.)

จงจรเที่ยว เทียวบทไป
พงพนไพร ไศละดำเนิน ...

ควงกล้องท่องโลก

ภาพถ่ายฝีพระหัตถ์ สะท้อนความหลากหลายทางวัฒนธรรม “ปลาย พ.ศ.๒๕๕๔ และใน พ.ศ. ๒๕๕๕ ข้าพเจ้าได้เดินทางไปที่ต่างๆ ทั้งในประเทศไทยและนอกประเทศ ทุกหนทุกแห่งที่ไปก็จะสะพายกล้องไปด้วย ถ้าเป็นโอกาสที่ค่อนข้างจะเป็นทางการก็มักจะเอากล้องใส่กระเป๋าเสื้อ ชาวต่างประเทศที่รู้จักกันถ้าไม่เห็นกล้องถ่ายรูปก็จะทักว่า “วันนี้ไม่เอากล้องถ่ายรูปมาด้วยหรือ” กล้องถ่ายรูปจึงเป็นอุปกรณ์สำคัญสำหรับการท่องโลกของข้าพเจ้า พอๆ กับสมุด ปากกา โทรศัพท์มือถือ และคอมพิวเตอร์ บางทีก็เป็นภาระที่จะต้องหอบพะรุงพะรัง เช่นเวลาจะไปถ่ายรูปงานเปิดกีฬาโอลิมปิกที่ลอนดอน ต้องเอาไปทั้งกล้องใหญ่ กล้องเล็ก ขากล้อง เอาจริงขนาดนี้ ยังรู้สึกไม่ค่อยดีนักเพราะว่าการแสดงของเขามีกิจกรรมต่างๆ พร้อมๆ กัน ไม่ทราบจะเล็งไปตรงไหนดี แถมที่นั่งยังอยู่ไกลอีกด้วย”

ถ้าเดินเรื่อยไปย่อมถึงปลายทาง Destinations

ภาพถ่ายฝีพระหัตถ์ ทรงบันทึกไว้ ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๑ – ๒๕๕๒ “พักนี้ข้าพเจ้าต้องไปที่โน่นที่นี่มากกว่าแต่ก่อน ทั้งในและนอกประเทศ บางทีวันๆ หนึ่งไปได้ไม่ครบทุกที่ที่เตรียมไว้ บางวันดินฟ้าอากาศไม่อำนวย รถเสีย หรือมีอุปสรรคอื่นๆ ทำให้ไปไม่ถึงจุดหมายปลายทาง อุปสรรคเหล่านี้เป็นเรื่องช่วยไม่ได้จริงๆ ได้แต่คิดว่าถ้าเดินไปเรื่อยๆ ไม่ย่อท้อก็ย่อมไปถึงที่ที่เราอยากไป นี่เป็นเรื่องรูปธรรม ในทางนามธรรมคือ ความมุ่งหวังความสำเร็จ ถ้าเราก้าวเดินไปตามทิศทางที่ถูกต้อง ย่อมถึงปลายทางเข้าสักวัน จะช้าหรือเร็วก็ไม่ต้องเครียด”

อันมีทิพเนตรส่องไป

ภาพถ่ายฝีพระหัตถ์ ที่แปลกกว่าเล่มอื่นๆ ที่ผ่านมา คือมีภาพที่ถ่ายด้วยกล้องโทรทัศน์(telescope) เป็นการถ่ายภาพสิ่งใหญ่ คือ “เท่ห์ฟากฟ้า” (celestial bodies) ได้แก่ ดวงดาว กระจุกดาว (star cluster) และเนบิวลาที่อยู่ห่างไกลมองด้วยตาเปล่าไม่เห็นหรือแทบไม่เห็น การใช้กล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนชนิดส่องกราด (Scanning Electronic Microscope) ที่ศูนย์นาโนเทคโนโลยีแห่งชาติ (นาโนเทค) ทำให้ได้เห็นโครงสร้างเล็กๆ และได้รู้ได้เห็นสิ่งที่ไม่เคยทราบมาก่อน การพัฒนาเครื่องมือเหล่านี้ทำให้เรามีตาทิพย์ได้เห็นสิ่งที่ไม่น่าเห็นได้ เป็นที่มาของชื่อสมุดภาพ ซึ่งมาจากบทกลอนเรื่องอิเหนาตอนจรการำกฤช ที่ว่า

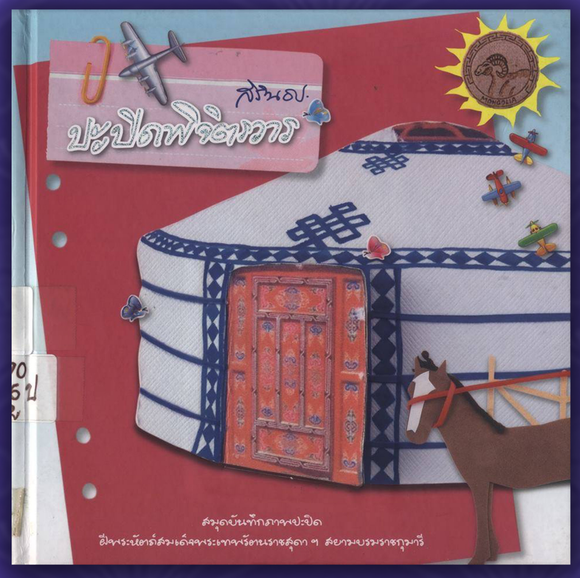
“ยอกรขึ้นเพียงศิโรเพฐ ไหว้ไทเทเวศน้อยใหญ่
อันมีทิพเนตรส่องไป อย่าได้เข้าด้วยคนร้าย”

ภาพที่ทรงบันทึกไว้สำหรับบางประเทศเป็นการเสด็จฯ ไปเป็นครั้งแรก ได้แก่ ติมอร์เลสเต และมอลต้า

ใต้ร่มเงาวังสระปทุม: สมุดบันทึกภาพถ่ายฝีพระหัตถ์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ทรงบรรยายเรื่อง “ในร่มเงาวังสระปทุม” ว่า เป็นภาพที่ถ่ายในวังสระปทุม จะทรงอนุรักษ์ธรรมชาติความร่มรื่นให้อยู่คู่วังตลอดไป มีภาพสัตว์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสุนัข ปลาทอง กระรอก รวมทั้งบัวในอ่างน้ำที่เพียรปลูก แต่ถูกสุนัขทับจมหมด คณะกรรมการมูลนิธิสมเด็จพระพันวัสสาฯ เป็นผู้คัดเลือกภาพถ่ายมาทำเป็นไดอารี่

ปะปิดพิจิตรวาร : สมุดบันทึกภาพถ่ายฝีพระหัตถ์

สมุดบันทึกภาพปะปิดฝีพระหัตถ์ “ปะปิดพิจิตรวาร” หมายถึงการสร้างงานศิลปะในรูปแบบ scrapbook ทรงปะปิดสิ่งของที่ทรงสะสมระหว่างการเดินทาง อาทิ ภาพเมื่อคราวเสด็จฯ วังไกลกังวล หัวหิน ทรงฉายภาพคุณพระเศวตฯ ช้างต้นประจำรัชกาลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และภาพเมื่อครั้งเสด็จฯ แทนพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ไปทรงเปิดสวนน้ำสยามพาร์ก ณ เกาะเตเนริเฟ หมู่เกาะคะเนรี ราชอาณาจักรสเปน นอกจากนี้ ยังมีพระราชนิพนธ์เรื่องสั้นประกอบอีกหลายเรื่อง อาทิ Food Glorious Food, Food for Thoughts, Eat is more than eat, Food is Medicine โดยเฉพาะเรื่อง “คนโบราณพยายามอธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติ” เป็นนิทานอธิบายสุริยุปราคาเรื่องราหูอมพระจันทร์ทางพุทธศาสนา และนิทานจีนภาพปะปิดฝีพระหัตถ์ ทุกเรื่องล้วนสนุกสนานชวนติดตามเสมือนหนึ่งผู้อ่านได้ร่วมย้อนวันเวลาและได้ตามเสด็จเจ้าฟ้านักเดินทางพระองค์นี้